

Kelt'lerin Sanatı (MÖ 700- MS 700)

Historisches Museum Bern 18.6 -18.10 2009

Sevim AKYÜREK / Arkeolog

Bern Tarih Müzesi, kapılarını bu kez Avrupa'nın ilk halklarından olan Kelt'lerin Sanat dünyasını (MÖ 700- MS 700) tanıtmak amacıyla açtı. Tüm Avrupa müzelerinden (Bulgaristan,Almanya, Çekoslavakya, Macaristan, Fransa, İsviçre..) getirilen ve Kelt Sanatını en iyi şekilde belgeleyen 450 değerli eser 1200 metrekarelik alanda sergileniyor. Altın, bronz, demir ve gümüşten oluşan takılar, hançerler, kemerler, miğferler, araba parçaları, keramikler, Prens mezarında bulunan eşyalar, geometrik süslemeler gibi çok sayıda eser yaşadıkları dönem hakkında bilgi veriyor. Eserler aynı dönemdeki Yunan ve Roma eserleri ile birlikte kıyaslanarak gösterime sunulmuş. Bu çalışma Bern Historisches Museum ve Stuttgart Württemberg Landesmuseum ile ortak bir çalışma ürünü olup daha sonra aynı sergi Stuttgart'ta sergilenecek.

Fransa'nın Picardie bölgesi Gournay-sur-Arde'de MÖ 3 yüzyıla ait din ve ölü kültü alanının bir tasarımı, sizi BernHistorisches Müzesi'ne götürüyor. Zafirin göstergesi ok ve kalkanlar, bereketi simgeleyen hayvan kafatasları alan girişine yerleştirilmiş. Alanın kenar duvarlarında çok sayıda kalkan ve oklarla çevrelenmiş. Aynı yerde MÖ 200 yılında bir Yunan tapınağının bulunması, Kelt ve Yunan Antik çağının tapınak modellerini birleştirilerek sergiye giriş alanı yaratılmış. Kapı, sizi önce kadın ve erkeklerin kullandığı altın takılara getiriyor. Sonra bir Kelt prensinin mezarı ve içindeki eşyalarını görüyorsunuz. Bundan sonrası ise değerli eserlerin devamı ile bir Kelt tarih yolculuğuna çıkıyorsunuz. BernHistorisches Museumze1894 yılında mimar Andre Lambert tarafından 16 yüzyıla ait bir şato görünümünde yapıldı. İsviçre'nin Zürih'den sonra ikinci büyük müzesi olup içerisinde 250 bin eseri barındırmaktadır.

Keltler Kelten

Keltler MÖ 1000 yılların da Alpler'in kuzeyinde yaşadılar. İrlanda'dan Avusturya'ya, Britanya Adaları'ndan, Kuzey İtalya ve İspanya'ya kadar uzanan geniş bir bölgede yaşıyorlardı Eski Yunanlılar, Alpler'in kuzeyinde çeşitli kabilelere bölünmüş olarak yaşayan, ama dil ve gelenekleri birbirine benzeyen bu toplulukların tümüne tek bir ad vererek Keltler ya da Yunanca adıyla Keltoi dediler.

Eski Yunan ve Romalılar'a Keltleri barbar ve yağmacı olarak görüyorlardı. Savaşçı olan ve zanaatkar olarak da bilinen Keltlerin uzun yolculuklar için kullanılan değişik tahta araba modelleri yaptıkları ve ilk defa fiçıyı buldukları tesbit edilmiş. Bugün kullanılan birçok araba ile ilgili terimlerin kökeni Keltçeden gelmektedir. (Carrus, carpentum, Char, Karren...) Kelt kadınları da erkeklerle birlikte savaşırdı. Din adamları olan druid'lerin önderliğinde çok sayıda doğa tanrılarına taparlardı. Yazıları olmadığı için hiçbir yazılı belge bırakmamış olan ilk Keltler'e ilişkin bilgiler, komşuları Eski Yunan ve Romalılar'ın bıraktıkları yazılı metinler ve arkeologlarca incelenen Kelt uygarlığı kalıntılarından edinilmiştir.

Miletli Hekataios ve Herodot ise ilk kez İÖ 6. yüzyılda Keltler'in varlığını kendini göstermeye başladığını yazarlar. Şimdiki Avusturya bölgesindeki Halstatt (M.Ö.1200 - 475) ve Fransa-İsviçre sınırındaki La Tene (M.Ö.500 - 50) bölgelerinde Keltlerin etkili olduğunu gösteren arkeolojik belgeler bulundu. Kelt sanatında soyut geometrik desenler görülür.

Çanak çömlek, silah süslemeciliği, madeni eşyalar üzerinde çalışmalar, dokuma bilezik ve broş yapımı çok gelişmiştir. Ölüme ve ölümden sonraki yaşama ilişkin inançları Kelt mezarlarındaki buluntulardan anlaşılabilir. Birçok mezarda, öbür dünyada kullanılmak üzere konmuş yiyecek şarap ve silaha rastlanır. Keltler, gök ve yeraltı tanrılarıyla haberleşebilmek için uzun sütunlar diktiler ve derin kuyular kazdılar. MÖ 7ve 1. yüzyıllar arası Keltler'in yayılma dönemi oldu. İÖ 7. ve 6. yüzyıllarda Keltler Fransa'dan geçerek Britanya Adaları'na, ber Yarımadası'na ve Avrupa'nın orta kesimlerine yerleştiler. İÖ 4. yüzyılda İtalya'ya giren Keltler Roma'yı yağmadı. Gene aynı yüzyılda Orta Avrupa'yı aştılar, doğruya doğru ilerleyerek Balkanlar'da Makedonya'ya kadar geldiler. İÖ 3. yüzyılda Balkanlar'dan Anadolu'ya geçen Keltler'in bir bölümü (Galatlar) Ankara ve Çorum dolaylarına yerleşerek burada kendi adlarıyla anılan Galatya'yı kurdular.

Sergide önemli yer tutan birkaç eserin ayrıntıları var

Kelt Kral Mezarı Celtic Tutanchamun)

Almanya'nın Hochdorf köyünde 60 metre çapında ve 10 metre genişliğinde 50 ton ağırlığında çakıtaşı ile kapatılmış höyükte çok sayıda değerli eser bulundu. İçerisinde bir aslan figürleri ile süslü 500

Kelt kralına ait altın eşyalar

İçi "Hönigmet" ile dolu bronz kazan

litre Hönigmet (su ve bal karışımından oluşan içki) bronz bir kazan ve yanında içmek için kullanılan altından taşı var. Prensın kolyesi, bilekliği, ayakkabıları, belindeki kemer ve hançeri altın kaplamalı. Savaş arbasının üstünde atına ait eşyalar, üzerinde yemek kabları, fibula ve duvarda misafirlerine sunmak için içki kabları vardır

Kelt ve Yunan kült merkezleri birarada inşa edilerek müzeye giriş alanı yaratılmış

Kelt Kral Mezarı

Altın miğfer sergi, afişlerinde yer alıyor

Altın miğfer

Sergide özel bir yeri olan ve afişlerde de yer alan bronz üzerine altın kaplamalı merasim miğferi, 1981 yılında Fransa'da bir mağarada bulundu. MÖ 350 yılına ait miğfer demir, bronz, altın, gümüş ve mercan işlemelerden oluşuyor. Altın kaplama, geometrik ve yaprak şekilleri verilerek ince bir işçilik kazandırılmış.

Tanrı'mı, Savaşçı'mı?

MÖ 400 yılına ait bu kum taşından yapılan heykel 1994 yılında Almanya'nın Hessen-Glauberg bölgesinde bulundu. Bir mezar anıtının ayakucunda bulundu. Toplam dört adet olan heykellerin, üçü arkaik dönemde yok edilmiş. Üzeri motifli deri olabilecek kısa ceket giymiş, sağ elinde kalkan tutarken sol eli kalbinin üstünde duruyor. Ucu yaprak motifli bir bilezik, yüzük, ve sakal taşıyor. Başında yapraklı taç olaral nitelendirilen iki büyük yaprak var. Yüzündekinin maske olabileceği ta rihiçlerle belirtilmektedir

Bern Historisches Müze müdürü Felix Müller sergide taş heykellerle birlikte

Kelt Kadını

Kelt kadını; her kadın gibi takının her türlüünü sevecek taşımış. Bern'de yapılan kazılarda ortaya çıkan çok sayıda renkli, motifli camdan

bilezikler kelt kadınına farklı kılan takısı. Uğur getirmesi, güç vermesi

adına madeni küçük erkek heykellerini boyunlarında taşıyorlardı. Elbiselerinde belde bronz kemer ve fibula adı verilen bir çeşit çengelli iğnelerle tutturuyordu. Erkeklerinde kolye ve küpe taşımayı sevindikleri bulunan eserlerden belli oluyor Sergide çok sayıda altın, gümüşten oluşan takılar sergileniyor. Kareli dokuma Keltlere ait bir desen türüdür.

Bir kelt ailesi

Camdan yapılmış renkli bilezikler

Bir altın kolye

Keltler Anadolu'da

Anadolu'da yaşamış Hattiler, Hititler, Asurlar, Akhalar, Frigler, Hellenler, Urartular, Lidyalılar, Likyalılar, Romalılar, gibi bir çok halklar arasında kültür zenginliğine katkıda bulunmuş tanıdığımız bir kavim daha var: Keltler. Anadolu'daki adlarıyla Galatlar. Özellikle Ankara'yı ilk kez başkent yapan ve adını veren kavmin Galatlar olduğunu çoğumuz bilmiyoruz. Türkiye'de Galatların anısını taşıyan birçok yer var. Bu yerlerin isimleri bize ipucu veriyor. Sözcügelimi Avrupa'da Galya, Galicya, ülkemizde Gelibolu (Gallipoli), Galata gibi yerler Keltlerin izlerini taşıyor.

Tarihin ilerleyen sayfalarında, "Kelt" sözcüğü daha çok Britanya'ya giden İrlanda ve İskoçya'daki Keltler için kullanılmıştır. Orta Avrupa ve Kuzey İtalya'da yaşayanlara da, "Gal" denilmeye başlanmış ve bu bölgeler "Galya" olarak adlandırılmıştır. M.Ö. 278 yıllarında boğazları geçerek Anadolu'ya yerleşen Galyalıları için ise "Galat" sözcüğü kullanılmıştır. Galatlar orta Anadolu'da bugünkü Ankara ve çevresinde yerleşmişler ve bu bölgeye "Galatya" denilmiştir.

Gerek Yunanlılar gerekse de Romalılar bu insanlara "Bol Pantolonlular" lakabını takmışlar. Galat kadınları da erkekleri de ayak bileklerinde toplanmış bol pantolonlar (bir nevi potur) giyerlermiş. Galatlar Anadolu'da üç boya ayrılarak yerleştiler. Sivrihisar (Pessinus), Ankara (Ankyra) ve Yozgat Büyüknefes (Tavium). Galatia'nın MÖ 1. yüzyılın sonlarında Roma egemenliğine girmesinden sonra kendi kültürel kimliklerini koruyamayarak asimile oldular. Galatlar, Anadolu'da Aliassos (Afşar), Ankyra, Aspona (Şedithöyük), Balbadon (Bala), Germa, Germa, Gorbues (Oğulbey), Gordion, Kinna (Yarışlı), Malos, Myrikion, Papira (Kedikayası), Pessinuous, Rosolodiako (Ahıboz), Tavion (Büyüknefes) gibi kentler kurmuşlardır. Anadolu'da insan kurban etme geleneklerini kaldırarak topluma uyum sağlamışlar, daha sonra Kybele yi tanrı olarak kabullenmişlerdir.

Keltler yıllar sonra haçlı seferleriyle tekrar Anadolu'ya gelmiş, 1094 yılında Kuzey Britanya Kelt köylülerininde aralarında olduğu Haçlı ordusundan geriye kalanların Anadolu'nun Toros dağlarında kaldıkları belirlenmiş. Yıllar önce Kelt asıllı Kanadalı şarkıcı Loreena McKennit, şarkılarının Türkiye'de çok tutulduğunu, yalnızca büyük kentlerdeki gençlerin değil, Anadolu'nun farklı yerlerindeki her yaşta dinleyicinin albümlerini aldığını öğrenince Türkiye'ye gelmiş. Burada Anadolu kültürlerinden çok etkilenmiş ve bunları kendine yakın bulunduğunu söylemişti.